

KIDS IV

Hoofdstuk I. Minderjarigen en het strafrecht

(...)

Art. 2 EVRM

Laurens Lavrysen

Strafrechtelijke bescherming

Naast de negatieve verplichting voor de overheid om zich te onthouden van het opzettelijk en onwettig beroven van het leven van een individu, omvat artikel 2 EVRM ook de positieve verplichting voor de overheid om gepaste stappen te ondernemen om het leven van personen binnen haar rechtsmacht te waarborgen (EHRM, *L.C.B. t. Verenigd Koninkrijk*, 9 juni 1998, § 36). Dit houdt in de eerste plaats in dat de overheid effectieve strafrechtelijke bepalingen moet aannemen die het recht op leven van individuen beschermt (EHRM, *Osman t. Verenigd Koninkrijk*, 28 oktober 1998, § 115).

Terwijl artikel 2 EVRM effectieve strafrechtelijke bepalingen (bvb. de strafbaarstelling van moord en opzettelijke doodslag) vereist voor opzettelijke aantastingen van het recht op leven, zijn dergelijke bepalingen niet noodzakelijk vereist wanneer het gaat om onopzettelijke aantastingen. Het Hof oordeelde bijvoorbeeld dat een burgerlijke aansprakelijkheidssysteem in principe volstaat om bescherming te bieden tegen onopzettelijke doodslag ten gevolge van een medische fout (EHRM, *Calvelli en Ciglio t. Italië*, 17 januari 2002, § 51).

In uitzonderlijke gevallen zullen strafrechtelijke bepalingen toch vereist zijn om te beschermen tegen onopzettelijke aantastingen van het recht op leven. Dit is het geval wanneer er sprake is van ernstige nalatigheid – die verder gaat dan een loutere inschattingsfout of onzorgvuldigheid – door ambtenaren of overheidsorganen om maatregelen te nemen om de risico's inherent aan een gevaarlijk activiteit af te wenden (EHRM, *Öneryildiz t. Turkije*, 30 november 2004, § 93). Zo vereiste het Hof strafrechtelijke bescherming in een zaak waarin vijftien kinderen en jonge volwassenen met een handicap stierven ten gevolge van de koude en een gebrek aan voedsel en gepaste medische zorg in een opvangtehuis (EHRM, *Nencheva e.a. t. Bulgarije*, 18 juni 2013, § 125).

Strafrechtelijke bepalingen op zichzelf volstaan echter niet. De overheid moet immers voorzien in een 'law-enforcement machinery' die instaat voor het voorkomen en bestraffen van overtredingen van deze bepalingen. In bepaalde omstandigheden zal de overheid op basis van deze positieve verplichting preventieve operationele maatregelen moeten nemen om een individu te beschermen die bedreigd wordt door de strafbare daden van een ander individu (EHRM, *Osman t. Verenigd Koninkrijk*, 28 oktober 1998, § 115). Voor meer details over deze preventieve positieve verplichting, zie *infra* ... (bespreking artikel 2 in deel strafprocesrecht).

Art. 3 EVRM

Laurens Lavrysen

Lijfstraffen

Naar analogie met artikel 2 EVRM, vereist artikel 3 EVRM in algemene zin dat de overheid een effectief wetgevend kader uitwerkt om individuen – en in het bijzonder kwetsbare personen zoals kinderen – te beschermen tegen foltering en tegen onmenselijke of vernederende behandeling of straffen, zowel door overheidsagenten als door private personen (EHRM, *A t. Verenigd Koninkrijk*, 23 september 1998, § 22). Dit werd door het Hof voor het eerst erkend in de zaak *A*, betreffende een negenjarige die herhaaldelijk stokslagen kreeg van zijn stiefvader. De verzoeker klaagde over het feit dat de stiefvader vrijgesproken werd van slagen en verwondingen, op basis van het concept ‘redelijke kastijding’ uit het Engelse recht. Dit concept hield in dat een ouder slechts kon veroordeeld worden voor slagen en verwondingen wanneer het bewijs geleverd werd dat dit geweld niet ‘redelijk’ was. Volgens het Hof toonde het feit dat de stiefvader vrijgesproken werd, terwijl de stokslagen beschouwd konden worden als een behandeling in strijd met artikel 3 EVRM, aan dat het Engelse recht faalde om kinderen adequaat te beschermen (EHRM, *A t. Verenigd Koninkrijk*, 23 september 1998, § 23-24). Artikel 3 EVRM vereist met andere woorden strafrechtelijke bescherming van kinderen tegen lijfstraffen die de ‘*minimum level of severity*’ bereiken om beschouwd te worden als een onmenselijke of vernederende behandeling of straf.

Verkrachting

De overheid is, op basis van artikel 3 en artikel 8 EVRM (recht op respect voor het privéleven), verplicht om strafrechtelijke bepalingen aan te nemen die verkrachting effectief bestraffen en om deze bepalingen toe te passen via een effectief onderzoek en vervolging (EHRM, *M.C. t. Bulgarije*, 4 december 2003, § 153). In de zaak *M.C.*, betreffende de *date rape* van een veertienjarig meisje door twee mannen, besliste de procureur om geen strafrechtelijke procedure op te starten omdat er onvoldoende bewijs was dat de mannen geweld of bedreigingen hadden gebruikt of dat het meisje zich verzet had. Volgens het Hof was deze restrictieve benadering ten aanzien van de vervolging van verkrachting in strijd met artikel 3 en 8 EVRM. Deze artikelen vereisen dat elke niet-consensuele seksuele daad strafbaar is en effectief vervolgd wordt, ongeacht of het slachtoffer zich fysiek verzet heeft. Een restrictieve benadering van de vervolging van seksuele misdrijven, zoals een vereiste van fysiek verzet, houdt immers het risico in dat bepaalde vormen van verkrachting onbestraft blijven en dat aldus de seksuele autonomie van het individu niet effectief wordt beschermd (EHRM, *M.C. t. Bulgarije*, 4 december 2003, § 166). Het Hof benadrukte ook dat de autoriteiten onvoldoende rekening hielden met de bijzonder kwetsbaarheid van jongeren en de specifieke psychologische factoren die spelen bij de verkrachting van een minderjarige (EHRM, *M.C. t. Bulgarije*, 4 december 2003, § 183).

Verwaarlozing en misbruik binnen gezin

In de zaak Z oordeelde het Hof dat de jarenlange verwaarlozing en mishandeling van vier kinderen door hun ouders beschouwd moest worden als onmenselijke en vernederende behandeling in de zin van artikel 3 EVRM (EHRM, *Z e.a. t. Verenigd Koninkrijk*, 10 mei 2001, § 74). In deze zaak erkende het Hof dat er in bepaalde gevallen een preventieve positieve verplichting rust op de overheid om operationele maatregelen te nemen om kinderen te beschermen tegen handeling in strijd met artikel 3 EVRM. **Voor meer details over deze preventieve positieve verplichting, zie *infra* ... (bespreking artikel 3 in deel strafprocesrecht).**

Artikel 4 EVRM

Laurens Lavrysen

Artikel 4 EVRM vereist dat slavernij, dienstbaarheid en mensenhandel strafbaar gesteld worden en dat degenen die zich hieraan schuldig maken effectief vervolgd en bestraft worden (EHRM, *Siliadin t. Frankrijk*, 26 juli 2005 (dienstbaarheid), en EHRM, *Rantsev t. Cyprus en Rusland*, 7 januari 2010 (mensenhandel); **voor meer details, zie *infra* ... (bespreking artikel 4 in deel arbeidsrecht)**)).

Artikel 8 EVRM

Laurens Lavrysen

Seksueel misbruik

Artikel 8 EVRM verplicht de overheid om strafbepalingen aan te nemen die effectieve bescherming bieden tegen misdrijven tegen de persoon in zaken waarin fundamentele waarden en essentiële aspecten van het privéleven op het spel staan (EHRM, *X en Y t. Nederland*, 26 maart 1985, § 27), in het bijzonder wanneer de slachtoffers kinderen of andere kwetsbare personen zijn (EHRM, *K.U. t. Finland*, 2 december 2008, § 46). In dergelijke zaken zal het Hof een schending vaststellen van de positieve verplichtingen onder artikel 8 EVRM indien er sprake is van een ernstig gebrek ('*significant flaw*') in het wettelijk kader of in de praktijk (EHRM, *E.S. t. Zweden*, 21 juni 2012, § 59). De nood aan strafrechtelijke bescherming is des te groter wanneer het fysiek en moreel welzijn van een kind bedreigd wordt, in het bijzonder wanneer er sprake is van seksueel misbruik (EHRM, *K.U. t. Finland*, 2 december 2008, § 46). Zo is er op basis van artikel 8 EVRM strafrechtelijke bescherming nodig tegen verkrachting van en andere seksuele misdrijven tegen minderjarigen (zie o.a. EHRM, *X en Y t. Nederland*, 26 maart 1985; EHRM, *M.C. t. Bulgarije*, 4 december 2003; en EHRM, *M. en C. t. Roemenië*, 27 september 2011) en tegen identiteitsdiefstal op het internet die een minderjarige blootstelt aan de interesse van pedofielen (EHRM, *K.U. t. Finland*, 2 december 2008).

Anderzijds oordeelde het Hof dat, wanneer er strafrechtelijke bescherming voorzien is, artikel 8 EVRM niet tegelijkertijd vereist dat er onbeperkte privaatrechtelijke remedies beschikbaar zijn (EHRM, *Stubbings e.a. t. Verenigd Koninkrijk*, 22 oktober 1996, § 66). De verzoekers in de zaak *Stubbings* werden als minderjarige seksueel misbruikt door respectievelijk hun vader of schoolhoofd. Hun burgerlijke vorderingen voor schadevergoeding werden afgewezen omdat ze buiten de verjaringstermijn van zes jaar na het bereiken van de volwassenheid waren ingesteld. Aangezien de verzoekers op elk moment een strafprocedure hadden kunnen instellen – en dit nog steeds konden op het moment van de uitspraak – besloot het Hof dat het Engelse recht effectieve bescherming bood tegen seksueel misbruik en dat er dus geen sprake was van een schending van artikel 8 EVRM.

Incest

In de zaak *Stübing* moest het Hof nagaan of de criminalisering van incest verenigbaar was met artikel 8 EVRM. De verzoeker was een geadopteerde man die contact opzocht met zijn biologische familie en een seksuele relatie begon met zijn zeven jaar jongere biologische zus, die toen zestien was, en met wie hij vier kinderen kreeg. Hij werd wegens incest veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar en twee maand. Volgens het Hof kan de veroordeling wegens incest beschouwd worden als een inmenging van het recht op respect voor privéleven, aangezien het de verzoeker beperkte in zijn seksualiteit. Bij gebrek aan Europese consensus over de wenselijkheid om incest te decriminaliseren - een kleine meerderheid van de Europese staten stelt incest strafbaar – genoot de staat volgens het Hof over een ruime appreciatiemarge (*'wide margin of appreciation'*). Binnen deze ruime appreciatiemarge kon de staat oordelen dat incest strafbaar moest gesteld worden in het belang van de goede zeden en de bescherming van de rechten van anderen. Volgens het Hof was er dus geen sprake van een schending van artikel 8 EVRM (EHRM, *Stübing t. Duitsland*, 12 april 2012, § 55-67). Artikel 8 EVRM vereist met andere woorden noch de criminalisering noch de decriminalisering van incest: beiden vallen binnen de appreciatiemarge van de staat.